

# Uzņēmējdarbības vide

## Darbspēks un nodarbinātība

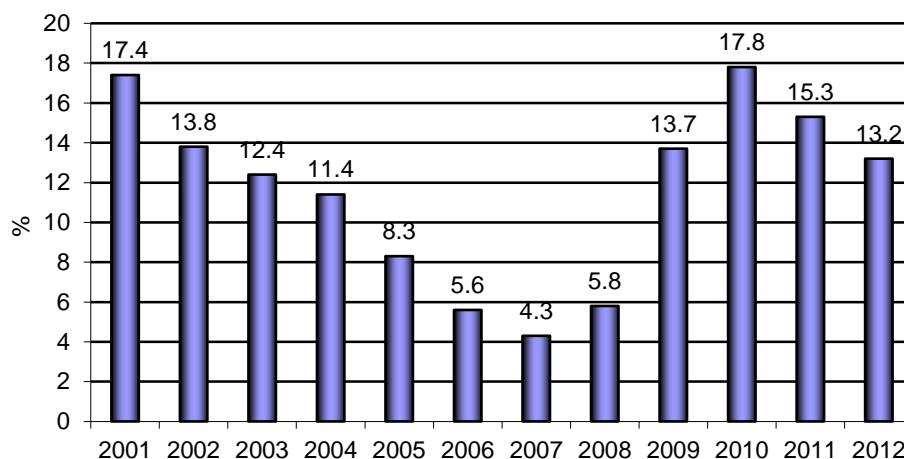
### Nodarbinātība

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits vecumā no 15-64 gadiem Lietuvā 2012.gadā bija 1 441 900 iedzīvotāju (71,9%), no kuriem nodarbināti bija 1 247 000 (62,2%) un bez darba – 194 900 iedzīvotāji. Visvairāk strādājošo bija vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā – 17,4%, ražošanā – 15,3%, transporta pakalpojumu nozarē – 7,8%, celtniecībā – 7,2% un lauksaimniecībā – tikai 2,4% nodarbināto.

Visaugstākais bezdarba līmenis Lietuvā pēdējo gadu laikā bija 2010.gadā, kad bez darba bija 291 100 iedzīvotāju (jeb 17,8%). Tikpat augsts bezdarba līmenis bija arī 2001.gadā, kad pēc tam tas sāka samazināties, viszemāko līmeni sasniedzot 2007.gadā – tikai 4,3%. Pēc tam bezdarbs atkal sāka strauji pieaugt, jo īpaši 2009.gadā, uzreiz sasniedzot 13,7%.

2012.gadā tāpat kā 2011.gadā ir vērojams bezdarba samazinājums. Pagājušo gadu tas bija 13,2% (jeb 195 200 iedzīvotāji), kas salīdzinot ar 2011.gadu ir samazinājies par 2,1 procentpunktu. Viszemākais bezdarba līmenis bija lielākajās pilsētās (Viļņā, Klaipēdā un Kauņā – vidēji 10%) un visaugstākais Utenas apriņķī (14,4%), kur atrodas arī Ignalīnas. Ignalīnas rajonā bezdarbs sasniedza pat 21%.

Bezdarba līmeņa dinamika, %



Avoti:

Lietuvas statistikas departaments - [www.stat.gov.lt](http://www.stat.gov.lt)

Lietuvas Darba birža – [www.ldb.lt](http://www.ldb.lt)

### Darba likumdošana

Darba tiesiskās attiecības regulē Lietuvas Republikas Darba Likums, kas stājās spēkā 2002.gada 4.jūnijā.

Darba līgums slēdzams rakstiski divos eksemplāros. Par likumam atbilstošu darba līguma noslēgšanu atbildīgs ir darba devējs.

Darba samaksa nedrīkst būt mazāka par valstī noteikto minimālo mēnešalgu. Kopš 2013.gada 1.janvāra tā ir 1000 LTL (~205 Ls).

Parastā darba nedēļa ir 40 stundas gara. Darba nedēļa nedrīkst pārsniegt 5 darba dienas. Parasti virsstundu darbs ir aizliegts, izņemot gadījumus, kad to nosaka Darba kodekss. Taču virsstundas nedrīkst pārsniegt 120 stundas gadā.

Likums paredz gadskārtējo atvaļinājumu vismaz 28 kalendārās dienas, bet tas tiek pagarināts līdz 35 dienām darbiniekiem jaunākiem par 18 gadiem; vientuļajiem vecākiem ar bērnu līdz 14 gadu vecumam vai bērnu-invalīdu līdz 18 gadu vecumam.

Termiņš, cik ilgi ir jāpaziņo par darba uzteikumu, ir atkarīgs no tā, vai darba attiecības tiek izbeigtas pēc darba ņēmēja vai darba devēja iniciatīvas:

- ja darbinieks tiek atlaists pēc darba devēja iniciatīvas, tad darba devējam par to jāpaziņo rakstiski 2 mēnešus iepriekš;
- ja darba attiecības vēlas pārtraukt darba ņēmējs, viņam par to jāpaziņo rakstiski vismaz 14 dienas iepriekš.

Avoti:

Lithuanian Government agency - <http://www.investlithuania.com/en>

<http://www.pwc.com/lt/en/assets/publications/business-guide.pdf>

## Uzņēmējdarbības formas

Uzņēmuma reģistrāciju Lietuvā regulē ne tikai juridiskas personas reģistrēšanas noteikumi, bet arī likumi par dažādiem uzņēmējdarbības veidiem un citi normatīvie akti. Uzņēmums reģistrējams Lietuvas uzņēmumu reģistrā. No reģistrēšanas brīža uzņēmums iegūst juridiskas personas statusu ar tiesībām un pienākumiem, kļūst par prasītāju vai atbildētāju tiesā, kā arī drīkst nodarboties ar komercdarbību.

Lai reģistrētu uzņēmumu, vispirms 10 dienu laikā notariāli apstiprināmi sabiedrības statūti un citi dokumenti, ko nosaka likums. Pēc tam tie iesniedzami uzņēmumu reģistrā, kas 10 dienu laikā kopš dokumenta iesniegšanas brīža pieņem lēmumu par sabiedrības, filiāles vai pārstāvniecības reģistrāciju. Pasaules Bankas pētījums „Doing Business 2012” rāda, ka uzņēmējdarbības veikšanai piemērotāko valstu sarakstā Lietuva ieņem 26.vietu pasaulē, jo īpaši īpašuma reģistrācijas jomā (7.vieta pasaulē).

Lietuvas Civillikums (pieņemts 2001.gada 1.jūlijā) regulē uzņēmuma dibināšanu, juridisko statusu, uzņēmuma vadības struktūru un vadības atbildību, likvidāciju un reorganizāciju.

Galvenie uzņēmējdarbības veidi:

- Slēgta akciju sabiedrība (UAB) (96% no visiem Lietuvas uzņēmumiem ir šāda veida uzņēmums)
- Atklāta akciju sabiedrība (AB)
- Filiāle (*Branch*) vai pārstāvniecība
- Asociācija
- Zemnieku saimniecība (ZUB)
- Valsts uzņēmums u.c.

Dibinot uzņēmumu Lietuvā pārsvarā izvēlas **slēgtu akciju sabiedrību (UAB)**:

- Slēgtu akciju sabiedrību var dibināt viens vai vairāki akcionāri. Maksimālais akcionāru skaits nedrīkst pārsniegt 250.
- Minimālais sākumkapitāls ir 10 000 LTL (2900 EUR), kas iemaksājams uzņēmuma bankas kontā.
- Akcionāru saistības pret uzņēmumu nosaka ieguldījumu lielums.
- Par uzņēmuma pārvaldes struktūru lemj akcionāru sapulce.

**Atklāta akciju sabiedrība:**

- Uzņēmumu dibina viens vai vairāki akcionāri, kuru skaits nav ierobežots.
- Minimālais sākumkapitāls ir 150 000 LTL (aptuveni EUR 43 500), kas ieskaitāms uzņēmuma bankas kontā.
- Akcionāru saistības nosaka ieguldījumu apmērs uzņēmumā.
- Uzņēmuma vadības struktūru nosaka vispārējā akcionāru sapulce.
- Uzņēmumā jābūt uzraudzības padomei vai valdei

Gan Lietuvas, gan ārvalstu uzņēmumi Lietuvā var dibināt filiāles (*branch*) un pārstāvniecības. Šiem uzņēmumiem nav juridiskas personas statusa.

**Filiāle (*branch*) vai pārstāvniecība:**

- mātes uzņēmums atbild par filiāles (*branch*) vai pārstāvniecības saistībām
- filiāle var nodarboties ar tirdzniecību atbilstoši mātes uzņēmumam nosacījumiem
- pārstāvniecība var nodarboties ar tirgus izpēti, bet nevar veikt komercdarbību
- vismaz vienam uzņēmuma vadītājam jābūt Lietuvas rezidentam
- nav jāveic uzņēmuma audits

Uzņēmuma reģistrācija izmaksā aptuveni 850 EUR, kas ietver gan notāra pakalpojumus, gan uzņēmuma reģistrāciju un dokumentu tulkošanu.

Uzņēmumam ar ārvalstu kapitālu var piederēt nekustamais īpašums.

Avoti:

Lithuanian Government agency - <http://www.investlithuania.com/en>  
<http://www.pwc.com/lt/en/assets/publications/business-guide.pdf>

## Nodokļu sistēma

Lietuvā ir viena no labvēlīgākajām nodokļu politikām starp ES dalībvalstīm. Lietuvā ir 7 galvenie nodokļu veidi.

Tiešie nodokļi:

- uzņēmuma ienākuma nodoklis,
- iedzīvotāju ienākuma nodoklis,
- nekustamā īpašuma nodoklis,
- zemes nodoklis,
- mantojuma un dāvinājuma nodoklis.

Netiešie nodokļi:

- pievienotās vērtības nodoklis,
- akcīzes nodoklis,
- azartspēļu un izlozes nodoklis.

## Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Uzņēmuma ienākuma nodokļa pamatlikme ir 15%.

5% UIN piemēro:

- sīkuzņēmumiem, kuri nodarbina līdz 10 cilvēkiem un kuru gada ienākumi nepārsniedz 1 miljonu LTL (- 204 000 Ls);
- uzņēmumiem, kuru ienākumi no lauksaimniecības darbībām ir vairāk kā 50% no kopējiem ienākumiem;

Ja no 2009. līdz 2013. gadam investēts tehnoloģijās, tad ar uzņēmuma ienākumu nodokli apliek tikai 50% no uzņēmuma peļņas.

## Pievienotās vērtības nodoklis

Rezidentiem (fiziskām vai juridiskām personām) jāreģistrējas kā PVN maksātājiem, ja ienākumi no uzņēmējdarbības 12 mēnešu laikā pārsniedz 155 000 LTL (~32 000 Ls).

Pievienotās vērtības nodokļa pamatlikme no 2011. gada 1. janvāra ir 21% un piemērota lielākai daļai preču un pakalpojumu. Samazinātās pievienotās vērtības nodokļa likmes ir 5%, 9% un 0%:

- 9% piemēro iespaiddarbiem (prese, grāmatām, citām publikācijām), viesnīcu pakalpojumiem, apkurei un karstā ūdens padevei,
- 5% – medicīniskiem pakalpojumiem un farmācijas precēm.

## Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākumus apliek ar 15% ienākumu nodokli.

5% nodokļu likme tiek piemērota ienākumiem no individuālās uzņēmējdarbības un 20% no ienākumiem no dividendēm.

Darba ņēmējam Lietuvā ir jāreģistrējas Valsts Nodokļu inspekcijā un jāsaņem nodokļu karte.

Lietuvā no algas tiek ieturēts pensiju nodrošinājuma nodoklis 3% apmērā (darba devēja daļa 30,98%-31,7%), 6% veselības apdrošināšanas nodoklis, bet pašnodarbinātajiem 9% no minimālās ikmēneša algas.

## Sociālā apdrošināšana

Visiem indivīdiem, kuri Lietuvā strādā saskaņā ar noslēgtu darba līgumu, ir jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Pamatlikme darba devējiem ir 30,98% - 32,6% (ieskaitot 3% veselības apdrošināšanas nodokli) un 9% darba ņēmējiem (ieskaitot obligāto veselības apdrošināšanas nodokli).

## Nekustamā īpašuma nodoklis

Kopš 2013.gada 1.janvāra atkarībā no pašvaldības nekustamā īpašuma nodoklis ir 0,3%-3% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības. To maksā arī juridiskās personas. Privātīpašums netiek aplūkts ar nekustamā īpašuma nodokli, ja vien īpašumu kopējā vērtība nepārsniedz 1 milj.LTL (290 000 EUR). Ja vērtība pārsniedz šo robežu, tad tiek piemērota 1% likme.

## Akcīzes nodoklis

Akcīzes nodoklis tiek piemērots šādām Lietuvā ražotām vai importētām precēm:

- etilspirtam un alkoholiskajiem dzērieniem, ieskaitot alu un vīnu;
- tabakas izstrādājumiem;
- degvielai, utml.;
- oglēm un dabasgāzei;
- elektrībai.

## Loteriju un azartspēļu nodoklis

Loterijām tiek piemērots 5% nodoklis. Bingo, totalizatoram un derībām tiek piemērots 15% nodoklis. Fiksēta nodokļu likme tiek piemērota arī azartspēļu automātiem un galda azartspēlēm.

Avoti:

<http://www.pwc.com/lt/en/assets/publications/business-guide.pdf>

<http://www.deloitte.com>

Lithuanian Government agency - <http://www.investlithuania.com/en>

Lietuvas nodokļu pārvalde – [www.vmi.lt](http://www.vmi.lt)

